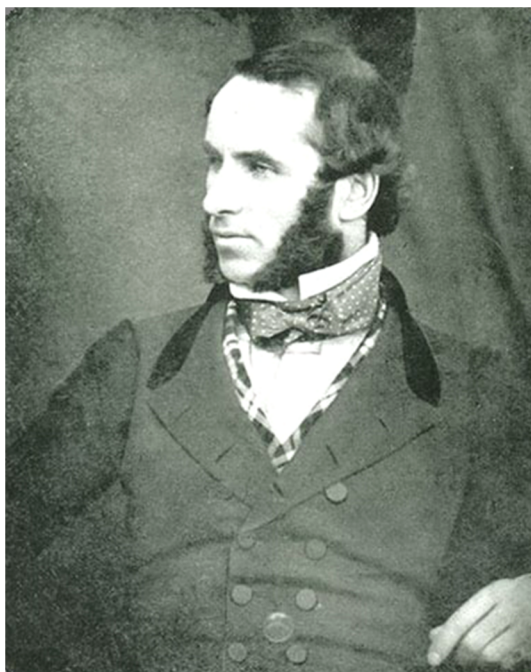

ИЛЮСТРЕЙТЕД ЛОНДОН НЮЗ ЗА ПОДВОДНАТА ТЕЛЕГРАФНА ЛИНИЯ КОНСТАНТИНОПОЛ – ВАРНА

▲ *The Submarine Electric Telegraph Station, on the Bosphorus.*

◀ *Robert Stirling Newall.*

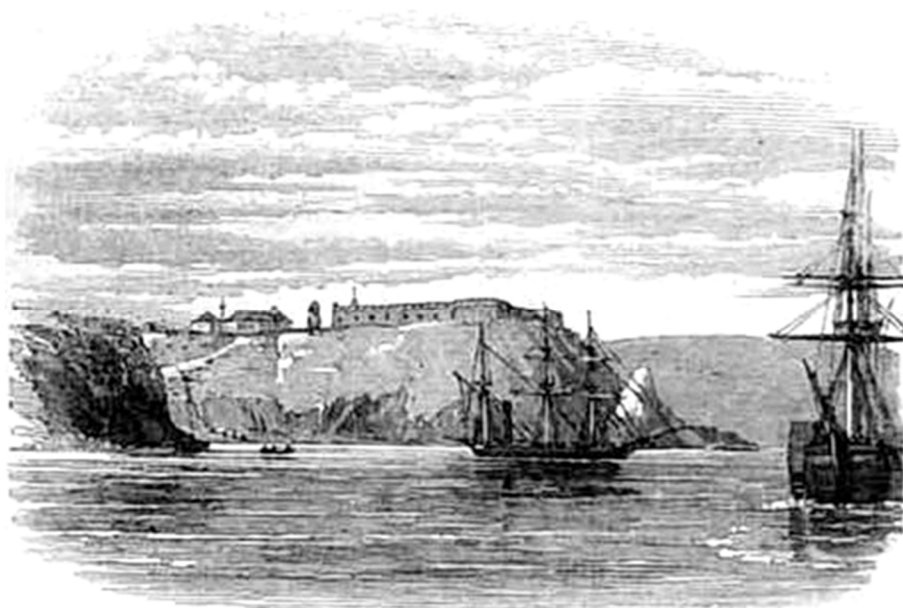
По време на Кримската война (1853–1856 г.) английската компания “R. S. Newall and Co” (Нюол енд Ко), сключва с английското правителство три договора за прокарване на подводни телеграфни линии в Черно море: Варна – Балаклава (Крим)*, Балаклава – Евпатория и Константинопол – Варна. Телеграфните линии са прокарани под ръководството на Робърт Стърлинг Нюол (Robert Stirling Newall) и майор Майкъл Антъни Шрапнел Бидълф (Michael Anthony Shrapnel Biddulph) от английската Кралска артилерия (Royal Artillery).

Въздушна телеграфна линия свързва османското правителство в Константинопол (в Пера) с британското посолство (в Терапия) и форт Килия (Kilyos) на Черно море. От Килия телеграфният кабел е положен по дъното на Черно море и излиза

при нос Галата при Варна. От нос Галата до Варна е прокарана въздушна телеграфна линия. Общата дължина на линията е 171 мили.

За полагането на кабела по дъното на Черно море бил използван винтовият параход за полагане на кабели „Elba” (448 t), под командването на капитан Мартин Хамил (Martin Hamill). „Елба“ е придружавана от колесния параход „Терибъл“ (H.M.S. Terrible)**, под командването на капитан Джеймс Джонстън Макклеверти (James Johnstone M'Cleverty). Линията е открита на 5 октомври 1855 г.

Английското списание „Илюстриейтед Лондон нюз“ публикувана интересна информация за подводната телеграфна линия Константинопол – Варна. Тя е озаглавена „Подводният телеграф между Константинопол и Варна“ ***.

◀ *Landing the cable at Fort Kilia.*

◀ *Conveying the cable on shore near Varna.*

„ ... в настоящата седмица имаме да съобщим някои подробности, научени от един свидетел на новия триумф на подводния телеграф на господата „Нюол енд Ко“, които през миналия август сключиха договор с правителството на Нейно величество за създаването на телеграфна връзка между Константинопол и Варна, така че да се завърши телеграфната верига до центъра на Отоманската държава посредством линия на умерена цена, без риска от прекъсване, на който са изложени надземните линии в държавите без ефективна полиция, и без бази за ремонт на щетите. За тази и една друга линия в Черно море бяха произведени над двеста мили кабел, който беше транспортиран на три хиляди мили и успешно положен в разстояние на само три месеца, като на пети октомври линията Варна – Константинопол бе пусната в действие. Кабелът се състои от един меден проводник с дебела изолация, покрита с желязна тел, която да му дава здравина и да го предпазва от увреждане. Теглото му е около двеста тона. В това отношение той се различава от линията Варна – Балаклава, която, в по-голямата част от протежението си се състои от меден проводник с диаметър една шестнайсета от инча, облечен

с гутаперча и като цяло малко по-дебел от обикновен черен молив. Прокарването на подобна линия през бурното Черно море може с основание да бъде характеризирано като най-смелото начинание, осъществено в областта на електрическото телеграфиране, рискът за чието изпълнение бе поето от господата „Нюол енд Ко“, които го предложили на херцога на Нюкасъл срещу дребната сума от 22 000 паунда. Тази удивителна линия, за която директорите и инженерите на подводния телеграф предсказваха, че не може да бъде прокарана, а ако бъде, то тя няма да издържи дълго, устоява вече шест месеца на всички бури в Черно море без ни най-малка повреда или прекъсване, дори и само за час. Тези факти очевидно показват, че тежките кабели са безполезна екстравагантност, освен при много особени обстоятелства, когато са изложени на хвърляните корабни котви. Видно е също така, че малкият кабел като този по линията Варна-Константинопол улеснява за капиталистите реализацията на дълги линии (като атлантическата или индийската), които ще изплатят значителен дивидент върху стойността на кабела. Научаваме, че макар единствената линия до Крим да е заета с изпращането на дълги депеши от френските, сардински и турски генерали до техните правителства и обратно, възможностите ѝ далеч не са напълно изпробвани. Операцията по полагането на кабела Варна – Константинопол бе направлявана от г-н Нюол и надзиравана, от името на правителството на Нейно величество, от майор Бидълф от Кралската артилерия, генерален директор на Черноморските телеграфи.

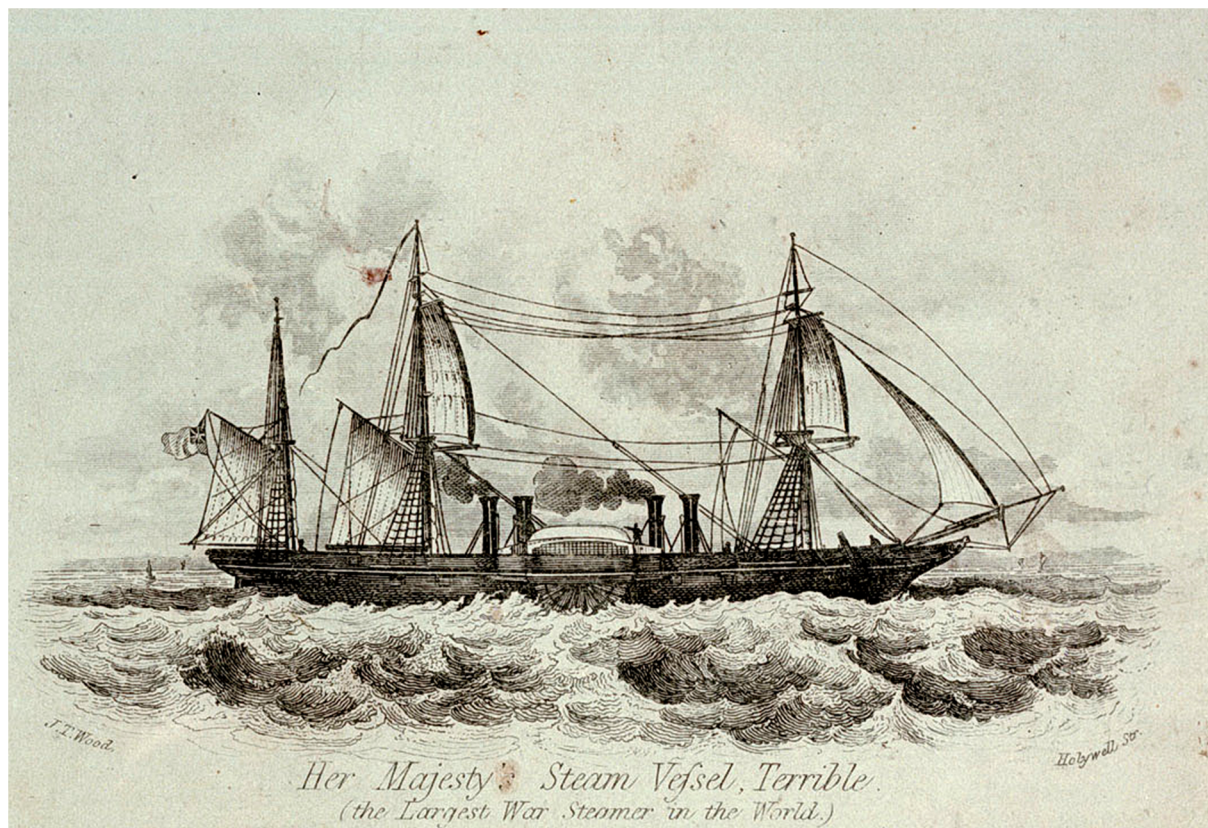

◀ *Lieutenant-Colonel Michael Anthony Shrapnel Biddulph, Royal Artillery.*

Кабелът бе превозен от Съндърланд на борда на парахода „Елба“ с капитан Мартин Хамил. Параходът на Нейно величество „Терибъл“ с капитан Макклевърти от Кралския военноморски флот придружаваше експедицията и се движеше пред „Елба“, сочейки курса, който трябваше да бъде следван; и тази важна задача бе правилно изпълнена. Нашите илюстрации са от скиците на майор Бидълф. Първата изобразява британското посолство в Терапия, на Босфора, от което кабелите се пренасят по стълбове над високите и стръмни възвишения до Пера – за Великата порта, и до Килия, на Черно море, близо до входа към Босфора. Вторият изглед изобразява нос Килия, където краят на кабела излиза на брега и се съединява със земната линия. Тази операция започна в понеделник следобед на първи октомври. Кабелът беше навит на патентованата от г-н Нюол машина и бе наистина интересно да се наблюдава как змиеподобните пръстени се развиват бързо и се плъзгат като живи, сякаш надарени с инстинкт да се

освободят от всяка гънка и да се гмурнат под водата. Сто и петдесетте мили бяха взети за трийсет часа при средна скорост от пет мили на час. През деня и през нощта, с поставения на борда морзов апарат беше поддържана връзка с Килия и Терапия, откъдето лорд Стратфорд де Редклиф следеше с най-голям интерес напредъка на експедицията. Третият изглед показва излизането на сушата при укреплението Галата, на около четири мили от Варна. От Галата кабелите се отвеждат по стълбове до службата във Варна. На 5-ти земната линия беше завършена и в момента, в който линията бе свързана с уреда в канцеларията, от опитните телеграфисти, обучени от майор Бидълф, с извънмерна бързина бяха изпратени и получени съобщения от Терапия. Всички телеграфисти, с изключение на двама, изпратени от господата Нюол, са подофицери от кралската артилерия. Персонал от чиновници от Лондонската

телеграфна компания е в процес на обучение как се използва морзовия апарат и, както научаваме, ще бъдат наети на работа в Терапия, Пера и Скутари. Морзовите апарати са от най-съвършен вид – от „Сименс“ и „Холске“ от Берлин. Те са чудеса на изработката и тяхната ефективност е два до три пъти по-голяма отколкото на всеки друг, изпробван до момента апарат, независимо че трябва да се справят с трудностите на работата по най-дългата съществуваща подводна линия – 340 мили“ ****.

▲ *Her Majesty's Steam Vessel Terrible (the largest War Steamer in the World).*

Бележки:

* Виж: Иван Алексиев. Първата електрическа телеграфна линия в България (1855 г.). http://morskivestnik.com/compass/news/2015/042015/042015_49.html

** H.M.S. Terrible – Guns 21, Horse-power 800, Tons 1847, Men 300 (O'Byrne's naval annual for 1855. London, Piper, Stephenson & Spence, 1855, p. 64).

*** The Illustrated London News, No. 770, Vol. XXVII, Saturday, November 17, 1855, p. 597–598.

**** Shaffner's Telegraph Companion, Devoted to the Science and Art of the Morse American Telegraph. Vol. II., New-York, Published by Pudney & Russell, No. 4, October, 1855, p. 383–385.

Анастас АНГЕЛОВ

E-mail: an_angelov@abv.bg